

שתיקה פחדנית ומקוממת

מאת עודד קוטלר ומוטי לרנר

בשבוע שעבר דחה בג"צ את ערעור תיאטרון אל מידאן על החלטת ועדת התמיכות של משרד התרבות לשלול את התמיכה בתיאטרון בסך 1.1 מיליון ₪. משמעות ההחלטה ברורה: סגירת התיאטרון, ומשמעות הסגירה ברורה אף היא: המיעוט הערבי פלסטיני בישראל מאבד את אחד ממוסדות התרבות החשובים ביותר שלו - התיאטרון הערבי הגדול בישראל. כאשר השופט חנן מלצר קובע: "ההחלטה (של ועדת התמיכות) מצויה במתחם שיקול הדעת הנתון לה כגורם מקצועי, והיא נראית, בנסיבות, סבירה, מנומקת ומבוססת על נתונים שהעותרת בעצמה סיפקה" – הוא קובע בעצם שפגיעה בציבור גדול של אזרחים ערבים-פלסטינים בישראל היא החלטה סבירה ומנומקת. גם אם ההחלטה מבוססת על נימוקים מנהליים, ראייתו היא מצומצמת ומזיקה, ועולה ממנה הסברה שבג"צ בחר לתמוך במהלך של שרת התרבות, שלפי משנתה ראוי לסתום את הפה לכל תיאטרון ערבי בישראל המעז לבטא את רחשי ליבם של היוצרים שבו. עמדה זו, ככול הנוגע לשרת התרבות, היא צפויה מראש.

מדוע נמנעו שופטי בג"צ מלהטיל על משרד התרבות את האחריות לבנות תכנית הבראה לתיאטרון אל מידאן? הרי תיאטרון הבימה, למשל, נמצא בגירעון עמוק, ופועל מתוקפה של תכנית הבראה כבר למעלה מעשרים שנה? התשובה הסבירה לשאלה זאת היא שקיומו של תיאטרון ערבי פעיל, תוסס ומאתגר במדינת ישראל איננו מספיק חשוב בעיני שופטי בג"צ. ראוי לזכור שבעמדה הפוכה מזאת נקטה ממשלת רבין בשנת 1994, באמצעות שרת התרבות שולמית אלוני, שהחליטה, בשיתוף ראש עיריית חיפה עמרם מצנע, על הקמת תיאטרון אל מידאן, חרף הקשיים הרבים הניצבים בדרכו של תיאטרון הפונה למיעוט.

אבל לא רק על בג"צ באנו להלין, אלא על שתיקתם המקוממת של מוסדות אזרחיים בחברה הישראלית שחייבים לעמוד בשעה זאת לימינו של אל מידאן, ולפעול לשיקומו לאלתר.

עיריית חיפה שותקת למרות שהיא גם עיריית אזרחיה הערבים. העירייה, שמסיבותיה שלה לא הצטרפה לפניית התיאטרון לבג"צ, חייבת עכשיו להגדיל את תמיכתה בו, כדי שיוכל לחדש את פעילותו כבר בעונה הקרובה. גם חברי הכנסת הערביים שותקים. לא שמענו אפילו אחד מהם המוחה על החלטת בג"צ. לצערנו, בכל שנות פעילותנו הרבות בתיאטרון, לא ראינו מעורבות של הנהגת הציבור הערבי בקידום התיאטרון הערבי. חבל שאיימן עודה, אחמד טיבי ושותפיהם אינם פועלים למען התפתחות התרבות הערבית בישראל ורואים בתרבות מותרות ליהודים בלבד. עליהם לנצל את כוחם הפוליטי בכנסת ובוועדותיה ולדרוש עבור התיאטרון תכנית הבראה מיידית, הוגנת וברת ביצוע.

כואבת ומאכזבת במיוחד היא שתיקתם של מרבית אמני התיאטרון היהודים בישראל. חוסר הסולידאריות שהם מגלים כלפי חבריהם הערבים בלתי מתקבל על הדעת. האם ייתכן שהנהלות התיאטרוניים הרפרטואריים הסובלים תמיד מתת תקצוב וגירעונות כספיים חוששות למחות על שלילת תקציב אל מידאן כדי לא להסתכסך עם ועדת התמיכות

הקובעת גם את תקציבם? תשובה חיובית לשאלה הזאת תוכיח את טענת היוצרים שמשרד התרבות אכן מגביל את חופש הביטוי בתיאטרון, והנהלות התיאטרונים נכנעות ללחציו. והיכן היוצרים עצמם? מחזאים, במאים, שחקנים, מעצבים, מלחינים? אכן, יוצרי התיאטרון עסוקים במלאכתם, ואינם יכולים להתפנות ממנה לכמה שעות, להיפגש עם מנכ"ל משרד התרבות ולדרוש ממנו בתוקף את תכנית ההבראה ההכרחית לתיאטרון אל מידאן, אבל האמנם קשה כל כך לנקוט בפעולות רדיקאליות כמו החשכת אולמות לדקה או שתיים כביטוי למחאה נגד החשכת תיאטרון אל מידאן? האם אי אפשר לקרוא הודעת תמיכה באל מידאן לפני תחילת ההצגות כדי לעורר את תשומת ליבו של הקהל על כך שתיאטרון ערבי בישראל נסגר? גם התכנסות קטנה בכיכר הסינמטק לא באה בחשבון? ולא כנס מחאה בצוותא? חוסר הסולידאריות הזה יחזור אל יוצרי התיאטרון היהודים כבומרנג, ביום שבו יחליט משרד התרבות לשלול תקציב מתיאטרון יהודי, ובג"צ ידחה את ערעורו.

עודד קוטלר הוא במאי ושחקן, מוטי לרנר הוא מחזאי ותסריטאי
28 ביולי, 2019